

میزگرد بررسی تنش اخیر در قفقاز؛ چرا کانون بحران از قره باغ تغییر کرد؟

درگیری نظامی مرزی اخیر جمهوری آذربایجان و ارمنستان در منطقه تووز به اعتقاد کارشناسان ابعاد پیچیده ای دارد که نگاه موشکفانه به آن برای بهبود روابط برون مرزی ایران ضروری است.

به گزارش آران نیوز، میزگرد تخصصی بررسی تحولات منطقه قفقاز با تاکید بر درگیری های نظامی منطقه تووز روز سه شنبه در محل مرکز فرهنگی قفقاز اردبیل برگزار شد. در این میزگرد بهنام صحرانورد استاد دانشگاه و پژوهشگر مسائل قفقاز با اشاره به درگیری مرزی جمهوری آذربایجان و ارمنستان در 12 تا 14 جولای برابر با 23 لغایت 24 تیرماه گفت: هر چند عموماً چالش های میان جمهوری آذربایجان و ارمنستان با مناقشه قره باغ شناخته می شود اما این درگیری در منطقه ای دیگر خارج از منطقه قره باغ پیچیدگی هایی را به دنبال دارد.

چرا درگیری مرزی از قره باغ به تووز منتقل شد؟

وی متذکر شد: اینکه چرا این منطقه برای درگیری انتخاب شده و عوامل درگیری با چه هدفی در آن حضور داشتند نیازمند بررسی و تبادل نظر است. استاد دانشگاه فرهنگیان اردبیل با اشاره به اهمیت منطقه قفقاز و تاثیر رویدادهای سیاسی این منطقه در ارتباط با دیگر کشورها، گفت: تبادل اندیشه ها و تضارب آرا می تواند برخی نقاط مبهم این واقعه را عیان سازد.

همچنین بهرام امیر احمدیان استاد جغرافیای سیاسی و مدرس دانشگاههای تهران با تاکید به ضرورت ابراز نظر صریح کارشناسان سیاسی متذکر شد: ما شاهد برخی اظهار نظرهای محافظه کارانه هستیم که شاید حتی منجر به مشاوره های غلط به سیاستمداران شود.

امیر احمدیان با ذکر مثالی به کریدور شمال- جنوب اشاره کرد و گفت: 20 سال از زمان طرح این پیشنهاد سپری شده و هنوز استفاده از آن مطابق با هدف گذاری آن صورت نگرفته است. وی افزود: در موضوع آذربایجان و ارمنستان نیز معضلات مشابهی دیده می شود و این در حالی است که در تعاملات خارجی باید به کدهای ژئوپلیتیکی توجه داشت و خواسته ها و نیازمندیهای کشور مقابل را بررسی و ارزیابی کرد.

زورآزمایی کشورها برای دست یابی به منابع انرژی

امیراحمدیان در ادامه اظهار داشت: اگر این مهم مورد توجه قرار می گرفت، امروز روابط اقتصادی ایران و آذربایجان به مراتب مستحکم تر و قدرتمند تر بود که به عین می توان در موضوع فروش نفت مصداق آن را مشاهده کرد. با توجه به تهدید مسیرهای انتقال انرژی آذربایجان به بازارهای جهانی از ارمنستان، در شرایط فعلی بهترین زمان برای جمهوری اسلامی ایران است تا پیشنهادات خود را برای مسیرهای جایگزین انتقال انرژی به طرف آذری ارایه کند.

وی درباره درگیری اخیر جمهوری آذربایجان و ارمنستان اظهار داشت: منطقه تووز در واقع برزخ قفقاز تعبیر می شود و هر کشوری اگر بخواهد از دریای خزر به سیاه برود باید از این منطقه عبور کند. این کارشناس منطقه قفقاز با بیان اینکه نفت و گاز و راه آهن جمهوری آذربایجان از این منطقه عبور می کند، اضافه کرد: به اعتقاد بنده این درگیری ارتباطی به قره باغ نداشته و دلایل دیگری را می توان به عنوان عوامل آن دانست.

امیراحمدیان درباره اینکه کدام کشور آغازگر این درگیری بوده است گفت: ظن و گمان در این خصوص متفاوت است. از یک طرف گفته می شود ارمنستان آغازگر بوده اما ما شاهد شهید شدن یک ژنرال نظامی آذربایجان در این منطقه هستیم و بی شک جمهوری آذربایجان بی اطلاع نبوده است.

به اعتقاد این کارشناس سیاسی علاوه بر این، روابط این دو کشور با سایر کشورها نیز حائز اهمیت است و به عنوان مثال ارمنستان و روسیه اتحاد استراتژیک دارند و با این وجود پوتین در خصوص این حادثه موضع خویشتن داری را اتخاذ کرده است.

وی معتقد است بیشتر از نام درگیری باید به این موضوع در وهله نخست به عنوان یک عملیات آزمایشی نگاه کرد اما به شهادت رسیدن یک ژنرال و استفاده از پهپاد گویای این است که عملیات بزرگی بوده است.

امیراحمدیان تصریح کرد: به دلیل اینکه بررسی میدانی صورت نگرفته و اطلاعات موجود کافی نیست نمی توان اظهار نظر قطعی داشت.

استاد دانشگاه تهران ادامه داد: در مقاله ای تحت عنوان «بحران قره باغ در اعما» بنده خاطرنشان کرده بودم که موضوع پایان یا تداوم وضعیت قره باغ پیچیده است و هر دو حالت برای کشورها معایب و مزایایی دارد و در واقع از این گر ناگشوده هر دو طرف می خواهند سهمی ببرند.

این کارشناس قفقاز با اشاره به پیچیده بودن موضوع قره باغ متذکر شد: این موضوع نیازمند مطالعات میدانی است و ورود جمهوری اسلامی ایران به این مناقشه باید با در نظر گرفتن این مطالعات صورت گیرد.

وی به ضرورت توسعه روابط تجاری و سیاسی ایران و آذربایجان نیز تاکید کرد و افزود: به منظور دستیابی به این مهم لازم است مراکز مطالعاتی همچون مرکز فرهنگی قفقاز رفتارهای مردم کشور همسایه را بررسی کنند.

استاد دانشگاه تهران با اشاره به ضرورت تبادل فکری پژوهشگران ایرانی و آذربایجانی اضافه کرد: به عنوان مثال ما موضوع تدوین اطلس قفقاز را مطرح کردیم اما بعد از 10 سال این اطلس همچنان به چاپ نرسیده و این در حالی است که چنین منابعی می تواند از ارکان تاریخی و سیاسی ما دفاع کند.

ضرب شست روسیه به آذربایجان؟

همچنین عضو هیئت علمی دانشگاه محقق اردبیلی با اشاره به سناریوهای مختلف مطرح شده پیرامون درگیری در منطقه تووز متذکر شد: نزدیک به 30 سال از جنگ قره باغ سپری شده و امروز گرد و غباری این بحران را در بر گرفته چرا که دیگر بازیگران منطقه ای می خواستند خودشان ایفای نقش کنند و نقش ایران را کمرنگ تر کنند.

مرتضی ابراهیمی اضافه کرد: هر چند این ایفای نقش در قالب گروه مینسک منجر به نتیجه نشد اما به نظر می رسد برای انحراف افکار عمومی درگیری دیگری به فاصله 200 کیلومتر از قره باغ شکل می گیرد و شاید روسیه می خواهد ضرب شستی به جمهوری آذربایجان نشان دهد چرا که صادرات نفت و گاز آذربایجان از این مسیر انجام می شود.

وی متذکر شد: عامل دیگر این است که شاید ارمنستان می خواهد نقش کاتالیزور را در روابط روسیه و آمریکا بازی کند و حتی رد پای از نقش اسرائیل نیز در این ماجرا دیده می شود.

وی با بیان اینکه این سوال مطرح است که چطور درگیری اتفاق افتاده در حالی که طرفین هر دو مسلح و مطلع بودند، ادامه داد: با این حساب نقش واسطه ای در این درگیری دور از ذهن نیست و ممکن است آمریکا با واسطه گری اسرائیل برای فشار به روسیه ایفای نقش کرده باشد.

در عین حال مدرس گروه علوم سیاسی دانشگاه محقق اردبیلی نیز در خصوص درگیری آذربایجان و ارمنستان ضرورت توجه به شاخصه های جغرافیایی منطقه را مورد تاکید قرار داد.

اصولی با بیان اینکه این منطقه نزدیک شریان های انتقال انرژی است گفت: وجه تمایز درگیری تووز این بود که در آن شاهد استفاده از تجهیزات پیشرفته از جمله پهپاد بودیم و این بیانگر حرکت از جنگ کلاسیک به مدرن بود.

آغازگر جنگ که بود؟

در ادامه میزگرد محمد قاضی دهی مدیر رادیو برون مرزی آران اردبیل نیز اظهار داشت: به اعتقاد بنده آغازگر جنگ ارمنستان بوده و دلایلی این موضوع را تأیید می کند. قاضی دهی تصریح کرد: از جمله اینکه وضعیت اقتصادی ارمنستان مطلوب نبوده و مهاجرت گسترده جوانان در این کشور آغاز شده است. شاید ایروان برای انحراف افکار عمومی این درگیری را شکل داده باشد.

وی افزود: مانورهای اخیر نظامی ارمنستان با هدف تهدید آذربایجان و در عین حال تهدید شاهرگ انرژی آذربایجان انجام شده است. این کارشناس تصریح کرد: البته نباید از نظر دور داشت که آذربایجان گفته صادرات خود به روسیه را به دلیل بدحسابی این کشور کاهش می دهد و شاید روسیه، ارمنستان را برای این درگیری تحریک کرده است.

آذربایجان می گوید علاقه مند به جنگ نیست

قاضی دهی اظهار کرد: با توجه به اظهار نظرهای اخیر الهام علی اف می توان نتیجه گرفت که وی علاقه ای به جنگ ندارد چرا که دو رئیس جمهور قبلی به دلیل جنگ قره باغ دچار مشکل شده اند. علی اف بارها اعلام کرده که موضوع قره باغ یک شبه حل شدنی نیست و باید مرحله به مرحله حل و فصل شود.

وی گفت: به اعتقاد بنده آذربایجان نمی خواست کار نظامی انجام دهد و شروع این درگیری متوجه ارمنستان است. محمدرضا کفایش جمشید مسئول مرکز فرهنگی قفقاز نیز آغازگر درگیری های مرزی را ارمنستان دانست و گفت: در واقع با توجه به استقرار ارتش ارمنستان در ارتفاعات و تسلط آنها بر مواضع ارتش آذربایجان در منطقه مرزی تووز می توان استنباط کرد ارامنه با استفاده از اصل غافل گیری مواضع آذربایجانی ها را مورد حمله قرار دادند و تعدادی از افسران عالی رتبه آذربایجان از جمله ژنرال پولاد هاشم اف را به شهادت رساندند.

جمشید افزود: اگر ارتش آذربایجان می خواست حمله ای را تدارک ببیند بی تردید در منطقه اشغالی قره باغ و اطراف آن اقدام می کرد و مثل درگیری های آوریل 2016 می توانست حداقل بخشی از سرزمین های اشغالی را آزاد کند. افکار عمومی آذربایجان هم نمی تواند جنگ در منطقه ای خارج از قره باغ را قبول کند، چون قره باغ و شهرستان های اشغالی اطراف آن اولویت اول مردم آذربایجان است. ضمن این که تهاجم ارتش آذربایجان به ارمنستان از منطقه تووز یک اقدام نسنجیده بود و می توانست این کشور را با دیگر اعضا سازمان پیمان امنیت دسته جمعی که ارمنستان عضوی از آن است و پیمان دفاع از یکدیگر را دارند، درگیر کند.

وی درباره میانجی گری گروه مینسک هم گفت این گروه به دلیل عملکرد ضعیفی که داشته است کارایی خود را از دست داده و از آنجایی که روسا و اعضا این گروه میانجی مسیحی هستند بی تردید مناطق اشغالی یک کشور مسلمان را برنمیگردانند و همیشه طرف ارمنستان هستند. به نظر می رسد آذربایجان باید از ظرفیت کشورهای اسلامی به ویژه جمهوری اسلامی ایران بیشتر استفاده کند.

نگاه ترکیه به تنش قفقاز

وی در خصوص مواضع کشور ترکیه در درگیری های اخیر گفت: بررسی سوابق کشور ترکیه در جنگ قره باغ نشان می دهد سیاست های اعلامی این کشور با سیاست های اعمالی آن تفاوت زیادی دارد.

مسئول مرکز فرهنگی قفقاز در این خصوص به خطرات جواد هیات اشاره کرد و اظهار داشت: در این کتاب عنوان می شود ترکیه علی رغم این که اعلام کرده بود می تواند از طریق خاک ایران به آذربایجان سلاح بفرستد ولی با اعلام موافقت و آمادگی ایران در این زمینه از این کار امتناع کرده است.

وی با اشاره به اتهامات بی اساس برخی عناصر ضد ایرانی و مخالف توسعه روابط دو کشور مسلمان ایران و آذربایجان در روزهای اخیر، مبنی بر کمک ایران به ارمنستان و حضور نیروهای مسلح ایران در ارمنستان، ضمن رد این ادعاهای بی اساس اظهار داشت سوابق امر نشان می دهد در جنگ قره باغ مستشاران ایرانی در کنار سربازان آذربایجانی بوده اند و برخی از آن ها حتی به عنوان مشاور رئیس جمهور و وزیر دفاع آذربایجان خدمات بزرگی به ملت آذربایجان کرده اند.